

hij zich verwant voelde, moet worden getuigd; niet wat hij leerde, maar hoe hij leerde bepaalt zijn beteekenis in den ontwikkelingsgang der geneeskunde. Hij heeft den verlammenenden invloed gekend der wanbegrippen van zijn tijd, zich schrap gezet tegen den stroom van verdichtsel, die den voortgang der wetenschap belemmerden, en onder den warwinkel na Hippocrates opruiming gehouden. Dat is zijn roem, dat hij in alle tijden voor het ziekenonderzoek den weg wees. Onze inzichten zijn gewijzigd, onze kennis nam breder vlucht; uitgebreide onderzoekingen op elk gebied der geneeskunde leidden tot andere; de een voor, de ander na. Natuurkunde, scheikunde geven ons om strijd nieuwe vindingen en hulpmiddelen in de hand. Zijn wijze van werken, van waarnemen blijft een voorbeeld. Geen werktuigkunde, geen wiskundige verklaring reikt toe voor de verrichtingen van ons lichaam. Dat lichaam is geen machine en zijn inrichting niet eenvoudig.

Hoe verder wij komen hoe samengestelder de dingen zich aan ons voordoen.

Boerhaave zelf zou zijn zinspreuk herzien en het „simplex sigillum veri“ (Eenvoud is het kenmerk van het ware) allicht willen vervangen door wat Izoulet ergens in zijn „Cité moderne“ zegt: „Rien n'est simple, tout est composé“ (Niets is eenvoudig, alles is samengesteld).

Hooren wij tenslotte nog een buitenlander, den hoogleeraar Turner, op het derde eeuwfeest van Edinburgh's Universiteit in 1884:

„Zoo groot was de invloed van het land van Boerhaave, zoo groot was de invloed van ons aller moeder in de geneeskunde, dat alle bepalingen die in Leiden voor examens en promoties golden, bijna zonder wijziging naar Edinburgh werden overgebracht, en dat Boerhaave's Aphorismen en Institutiones gedurende meer dan een eeuw de eenige, de ware leer en handboeken waren.“

Het land van Boerhaave, zeggen we nog eenmaal met rechtmatigen trots den buitenlander na.

Voor de geheele beschaafde wereld ontleenen wij onzen besten naam aan den molenaarszoon van Leiden, en zijn wij het land van Rembrandt.

Voor de geneeskundigen van alle landen gaf de predikantszoon van Voorhout ons een adeelsbrief en maakte ons tot het land van Boerhaave.

Amsterdam.

J. H. KRUIZINGA.

Prof. Dr. H. H. Kuyper over het karakter en de bevoegdheid der meerdere vergaderingen.

III.

In het volgende Nummer (dat van 1 Juni 1919) bespreekt Prof. K. deze zaak opnieuw. Hij doet het dan onder het zeer sprekende opschrift:

de autonomie der plaatselijke Kerk.

Eenigszins bevreemdend was, dat in meer dan één kerkelijk orgaan bij de bespreking van hetgeen op Walcheren zich afspeelde, de voorstelling werd gegeven, alsof een Kerkeraad (behoudens dan het recht van appel op een meerdere vergadering) verplicht zou wezen, wanneer een meerdere vergadering een censuur uitsprak over een zijner ambtsdragers, dit besluit uit te voeren, ook al zou de Kerkeraad dit besluit onjuist en onwettig achten.

Het geldt hier een zoo diep ingrijpend beginsel, dat heel ons Gereformeerd kerkrecht beheerscht, dat we niet ernstig genoeg tegen deze voorstelling kunnen opkomen.

In het meesterlijke werk van Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman en Dr F. L. Rutgers: De rechtsbevoegdheid onzer plaatselijke Kerken (tweede druk 1887), wordt met nadruk opgekommen tegen de voorstelling door de voorstanders der Synodale hiërarchie gegeven, alsof een classis bevoegd zou wezen in eenige gemeente het initiatief te nemen tot kerkelijke censuur, eigener beweging besluiten kon een gemeentelid of ambtsdragers te censureren en dan den Kerkeraad kan opleggen dat vonnis ten uitvoer te brengen (blz. 31, noot 2).

Tegen deze hiërarchische opvatting van de macht der meerdere vergaderingen wordt dan met klem van redenen aan het Gereformeerde kerkrecht, zooals dit en door de beste canonici is geleerd en uit de praktijk onzer vroegere kerken blijkt, aangetoond:

1e. dat het recht tot initiatief bij zulk een kerkelijke censuur niet bij de meerdere vergadering behoort, maar bij den Kerkeraad. Het is de Kerkeraad, die de potestas jurisdictionis, d.w.z. de kerkelijke macht om censuur te oefenen, ontvangen heeft en die dus in de eerste plaats te oordeelen heeft, of er reden is om zulk een censuur te oefenen. Wel bepaalt onze Kerkenorde, dat bij de uitoefening van deze macht de Kerkeraad in bepaalde gevallen gehouden is het advies van Classis te vragen (bijv. voor men tot excommunicatie van een lidmaat overgaat) en evenzoo, dat die Kerkeraad niet zonder de goedkeuring van de Classis een predikant mag afzetten. Maar al is de uitoefening van deze censuur macht in genoemde gevallen beperkt geworden door het Kerkverband, daaruit kan en mag toch niet worden afgeleid, dat een meerdere vergadering, zonder dat de Kerkeraad er in gekend is, zulk een censuur zou mogen uitspreken. Een dergelijke macht komt aan de meerdere vergaderingen niet toe.

2e. dat zelfs dan, wanneer een Classis of Synode,

niet ter eerste instantie, maar wettiglijk (d.w.z. nadat de zaak eerst in den Kerkeraad behandeld was) censurende en de uitvoering aan een Kerkeraad oproep, deze nog altijd bezwaar kan maken en niet gedwongen kan worden gelijk b.v. gebleken is bij de excommunicatie van Caspar Coolhaes in den aanvang der 17e eeuw, die den Amsterdamschen Kerkeraad, ondanks de opdracht eener Synode, nooit heeft willen effectueeren (blz. 32).

Formeel kan er dus geen het minste bezwaar tegen gemaakt worden, dat de Kerkeraad van Middelburg weigerde het besluit van de classis uit te voeren. Wel wordt in Art. 31 onzer Kerkenorde bepaald, dat hetgeen door de meeste stemmen goed gevonden is in de meerdere vergaderingen, voor vast en bindend zal gehouden worden, maar er wordt aan toegevoegd: tenzij dan dat het bewezen worde te strijden tegen Gods Woord of tegen de Artikelen in die Generale Synode besloten.

Nu kan er wel geen de minste twijfel over bestaan, dat het besluit van de Classis Walcheren, hoe goed dit ook bedoeld was, toch op niet onbedenklijke wijze ingreep in het recht der plaatselijke Kerk, om in eerste instantie over haar Dienaren te oordeelen. En dat de Kerkeraad niet geroepen is blindelings zulk een besluit op te volgen, vooral wanneer hij van oordeel is, dat dit besluit in strijd is met de Artikelen van de onder ons geldende Kerkenorde, spreekt wel vanzelf. Het is ons dan ook niet duidelijk, hoe degenen, die over deze zaak schreven, eenzijdig het besluit van de classis als in strijd met onze Kerkenorde kunnen wraken en toch tegelijk kunnen oordeelen, dat de Kerkeraad dit besluit wel ten uitvoer had moeten brengen.

Niet om over de quaestie zelf een oordeel uit te spreken, maar wel om de beginselen van ons Gereformeerd kerkrecht te handhaven, meenden we deze opmerking te moeten maken.

Alleen voegen we hieraan toe, om elk misverstand te voorkomen, dat een Kerkeraad, die aldus weigert een besluit der classis uit te voeren, dan ook geroepen is te bewijzen, dat dit besluit niet wettig is. Dat bewijs moet eerst aan de classis zelf geleverd om haar te bewegen van dit besluit terug te komen, en wanneer dat niet helpt, moet geappelleerd worden op de Particuliere en desnoods op de Generale Synode. Dat is de geordende weg, wil men een breuke in het kerkverband voorkomen.

De Commissie van Rapporteurs, die de Synode van Leeuwarden moest voorlichten over deze aanleggenheid was van dezelfde meening. We lezen in haar rapport o.m.: „Zonder eenigen twijfel is de plaatselijke kerk krachtens het kerkverband gehouden zich aan de besluiten der meerdere vergadering te onderwerpen, maar natuurlijk alleen voor zoover deze besluiten met de K.O. zelf niet in strijd zijn. Wanneer een besluit der meerdere vergadering zoo rechtstreeks tegen de K.O. ingaat als het bedoelde besluit der Classis Middelburg, kan geen Kerkeraad verplicht worden zich daaraan bij voorbaat te onderwerpen. Alleen is zulk een Kerkeraad gehouden van het besluit der Classis bij de Part. Synode in beroep te gaan, gelijk dan ook de Kerkeraad van M. ten slotte heeft gedaan; maar tot onderwerping aan zulk een besluit is hij zeker niet verplicht.“ Acta; p. 113/114.

In het conflict, dat nu ontstaan was tusschen den Kerkeraad van Middelburg en de classis Middelburg beriep de eerste zich op de Particuliere Synode van Zeeland. Deze, vergaderend 18 en 19 Juni 1919 te Vlissingen, verklaarde, dat het classicale schorsingsbesluit onwettig was, maar gaf als haar oordeel ook dit, dat Ds Netelenbos en de Kerkeraad zich toch aan dat onwettige besluit hadden behooren te onderwerpen, zij het ook onder protest.

Op dit vreemde besluit der Synode reageert Prof. Kuyper in „De Heraut“ van 29 Juni 1919 als volgt. Hij neemt eerst den tekst der besluiten letterlijk over en schrijft dan:

Zooals men ziet, is ook de Provinciale Synode van oordeel geweest, dat de Classis Middelburg formeel niet juist heeft gehandeld en heeft zij daarom bij de Classis er op aangedrongen om haar besluit terug te komen. Bevreemdend is het alleen, dat de Provinciale Synode desniettemin staande van oordeel was, dat Ds Netelenbos en de Kerkeraad van Middelburg toch verplicht waren geweest zich aan dat besluit der Classis te onderwerpen, hoewel zij tegen dat besluit zeer ernstige bezwaren had en zelfs nog verder gaat en verklaart, dat het schorsingsbesluit voor den Kerkeraad en Ds Netelenbos geldig blijft, totdat de Classis het zal hebben teruggenomen. Gesteld dus, dat de Classis bij haar besluit bleef volhouden (bedoeld is ongetwijfeld: volharden — C. V.), dan zou de Kerkeraad gehouden zijn, dit besluit uit te voeren, niettegenstaande de Prov. Synode dit besluit op formele gronden onjuist heeft verklaard. Het recht van appel op een meerdere vergadering zou zodoende geheel waardeloos worden. De Synode heeft blijkbaar vergeten, dat volgens Art. XXXVI onzer Kerkenorde de particuliere Synode hetzelfde zeggenschap heeft over de Classis als de Classis over den Kerkeraad. Een Classis, die zelf aan de besluiten der Particuliere Synode zich niet onderwerpen zou, kan moeilijk eischen, dat de Kerkeraad zich wel onderwerpen zou aan hare besluiten. Er schuilt hier een hiërarchisch addertje onder het gras, waarheen we, hoe zeer het ons leed doet, moeten protesteeren.

Naderhand is Ds Netelenbos — nadat een Commissie, die benoemd was om met Ds N. over de aanhangige kwesties te spreken, geoordeeld had, dat hij gevoels voorstand in strijd met Art. 4 en 5 der Ned. Gel. bel. — door den Kerkeraad van Middelburg, geassisteerd door dien van de genabuurde Kerk van St. Laurens, geschorst. Dit von-

nis werd daarna door de Classis bevestigd. En eindelijk, toen hij niet wilde herroepen, heeft de Classis met medewerking van Deputaten naar Art. 11 K.O. hem afgezet.

Prof. Kuyper schijnt door zijn kritiek op de kerkrechtelijke feiten in de procedure verdacht te zijn geworden van het voor Ds Netelenbos te hebben willen opnemen, met name voor diens optreden en voor diens eigenaardige opvattingen.

In „De Heraut“ van 4 Januari 1920 verdedigt Prof. Kuyper zich tegen dit vermoeden. Na de feiten genoemd te hebben, die van het tegendeel getuigen, schrijft Prof. Kuyper nog dit:

Waarop we alleen critiek hebben geoefend is de wijze waarop de procedure gevoerd werd en die ons voorkwam niet juist te zijn.

Gold het hier nu alleen enkele kerkrechtelijke informaliteiten, zoo zouden we het zwijgen er hebben toegedaan. Maar dit was niet zoo. Er waren hier rechts beginselen in het spel, die niet straffeloos mogen geschonden worden.

En het was ons niet om den persoon van Ds Netelenbos, maar om het recht te doen.

Zelfs in de wereld nu geldt de regel, dat men, ook waar het den grootsten misdadiger gold, toch het recht moet handhaven. En de Kerk van Christus heeft wel dubbel toe te zien, dat in haar rechtspraak zelfs de schijn niet ontstaan kan, alsof het recht niet geëerbiedigd zou worden.

Daarbij komt, dat de rechtsgaestie niet alleen Ds Netelenbos raakt, maar al onze predikanten. Indien in een dergelijke procedure, die met afzetting uit het ambt eindigt, geen zekerheid bestaat, dat het recht strikt is gehandhaafd, dan kan niet meer gezegd worden, dat er rechtszekerheid voor onze predikanten bestaat.

H.

C. V.

„Drie houdingen“.

Dhr C. G. Ottevanger schrijft in „Geref. Kerkbode van Mussel“:

Vroeger hebben Redactie en onderget. geschreven over de „beroering in onze Kerken“. Over de „dreigende deformatie“ van Prof. Hepp, en over de voortgaande reformatie, die wij zagen: We hebben getracht, en in art. in dit blad en op een openbare vergadering van onze Mannen- en Vrouwenvereniging een overzicht te geven van, en inzicht te verkrijgen in hetgeen in onze Kerken gaande was.

Daarna hebben we over deze zaken meest 't stilzwijgen bewaard. Omdat de algemeene toestand weinig veranderde. Omdat de strijd meest ging over afgeleide kwesties, en de plaatsruimte in ons blad niet gedoogde deze — wat toch voor recht begrip zou noodig zijn — ieder afzonderlijk breedvoerig toe te lichten.

Ook in de strijdwijze is geen verandering te bespeuren. Of 't moest zijn, dat ze van de zijde van Prof. Hepp en enkelen zijner medestanders tot nog lager peil is gedaald.

Wat het meeste ergert is de zeer hoogmoedige en farizeeische houding, welke steeds door Prof. Hepp wordt aangenomen. En welke dan gecamoufleerd (= verhuuld) wordt door een zeer vaderlijken en genadigen toon. Schijnbaar toegevend als van een wetenden vader tegen onkundige, onmondige kinderen. 't Welk dan nog door enkele volgelingen door dik en dun wordt verdedigd.

„Credo“ levert vele voorbeelden, „De Reformatie“ de bewijzen hiervan.

Steeds weer beschuldigingen van afwijking der Gereformeerde lijn — geen notitie nemen van de gegeven verdediging. Meest, z.g.n., om „niet persoonlijk“ te worden, geen noemen van namen, — toch zoo, dat ieder, die eenigszins „bij“ is, direct de personen kent.

Geen polemiek — maar gedurig wél, als de Prof. meent de vingers er tusschen te kunnen krijgen. Onjuiste en verwrongen voorstellingen van 't geschrevene — geen verbetering als de onjuistheid wordt aangetoond. Oude theologen worden aangehaald en citaten gegeven, als ze voor eigen standpunt gunstig lijken — als hier breedvoerig met weerleggende citaten op wordt ingegaan, heet dit „geleerdheidsvertoon“. Ruime uitstalling van goedheid en zachtheid — maar te wreeder wonden de afgeschoten pijlen.

Op één punt is gelukkig verandering te constateeren: uit de kerkelijke pers blijkt duidelijk, dat bij velen een kentering in de beoordeeling is gekomen. En hierin meer rechtvaardigheid en waarheid wordt betracht. Om zoo den werkelijken vrede te dienen.

Tot onzen spijt kunnen we dat nog niet zeggen van de leiding van onzen Gereformeerden Jongelingsbond. Terwijl dit toch voor de vorming en voorbereiding onzer jongelingen zeer noodig was. En verkeerde voorlichting voor de verhoudingen in de toekomst zoo funest kan werken.

In één der laatste nummers van het „Geref. Jongelingsblad“ wordt de nieuwe leiddraad voor Vaderlandsche Geschiedenis besproken.

En dan wordt gezegd, wat die leiddraad als de taak der vereenigingen noemt.

Aldus: „Drie houdingen zijn hier mogelijk.

a. Met Kuyper zijn we compleet, hij heeft uitgemakt, hoe het is en behoort te zijn. Wij moeten exorpeeren en repetereen.

Dat is de houding van LUIE MENSCHEN.

b. Kuyper wist het ook niet altijd. Hij is met zichzelf in tegenspraak enz. Wij moeten zijn werk van steeds meer critische noten voorzien.

Dat is de houding van EIGENWIJZE MENSCHEN. c. Kuyper's werk is een erfenis, maar ook een program. Wij moeten bouwen en veroveren, wij moeten zijn werk leeren kennen.

Dat is de houding van LUIE MENSCHEN.

Ik stel, als in verschillend lang in onze in de Leiddraad geweest, en w het spoor van meen, ook e

En daarom. Blad en zelfs aangenomen.

Want we be tie en na al c makingen, n worden. Dat r matie“, on Ecclesia“.

Ze worden die zijde een twijfelen, da waarop Prof. gelisseert. Hij dan o.a.:

„Zoo“ wort prachtige kwhier v de Vaderland wijder strekk progressief G moet.“

Vergelijk n mer van „Cr onder de schrijft:

„Weer woi en nu nog st te zetten, aan aan Schrift e Synode behc evenals voor

gehouden en kwikkelijk e thans, zij h Wie zich be houden, woi officieel rela genade van spoor van zi richting, zie

„Veel zal i geen vreem Wij zegge Hier is we Een voorbee opnoemen.

„Dit prog zeker! De be Met „dit pr WELK Pl leiddraad z ook een PH zoo ware! D ZIJN!

Maar, Pro aanhaalden gram van ' „De Reform DAARAAN Gereformeer noemt Prof. dat „uitnen TEGENSTE

Maar — di En, ze BES We laten van „Geref (mits goed h. wordt str

„Kuyper“ deeling mo tijd!“ — N „Hij is m oordeeling) zelf in tegen

„Wij moe noten voorz „NOOIT m men dat v vragen ger wat betéel stelling? W

De gesch wel duidel MAAKT, or schen meer niet — ze GEEN „GE

Men wor 't Is feitelij menschen er tegen. L van „De Re brengen!

't Is wee — Als var wordt uitge GENE zijd FORMEER een mistel

We hope kweekscho Maar — e „program“ onzen jong geleerd wo

Want — meerde eel

We hebbe staande uit t king er van schouders of